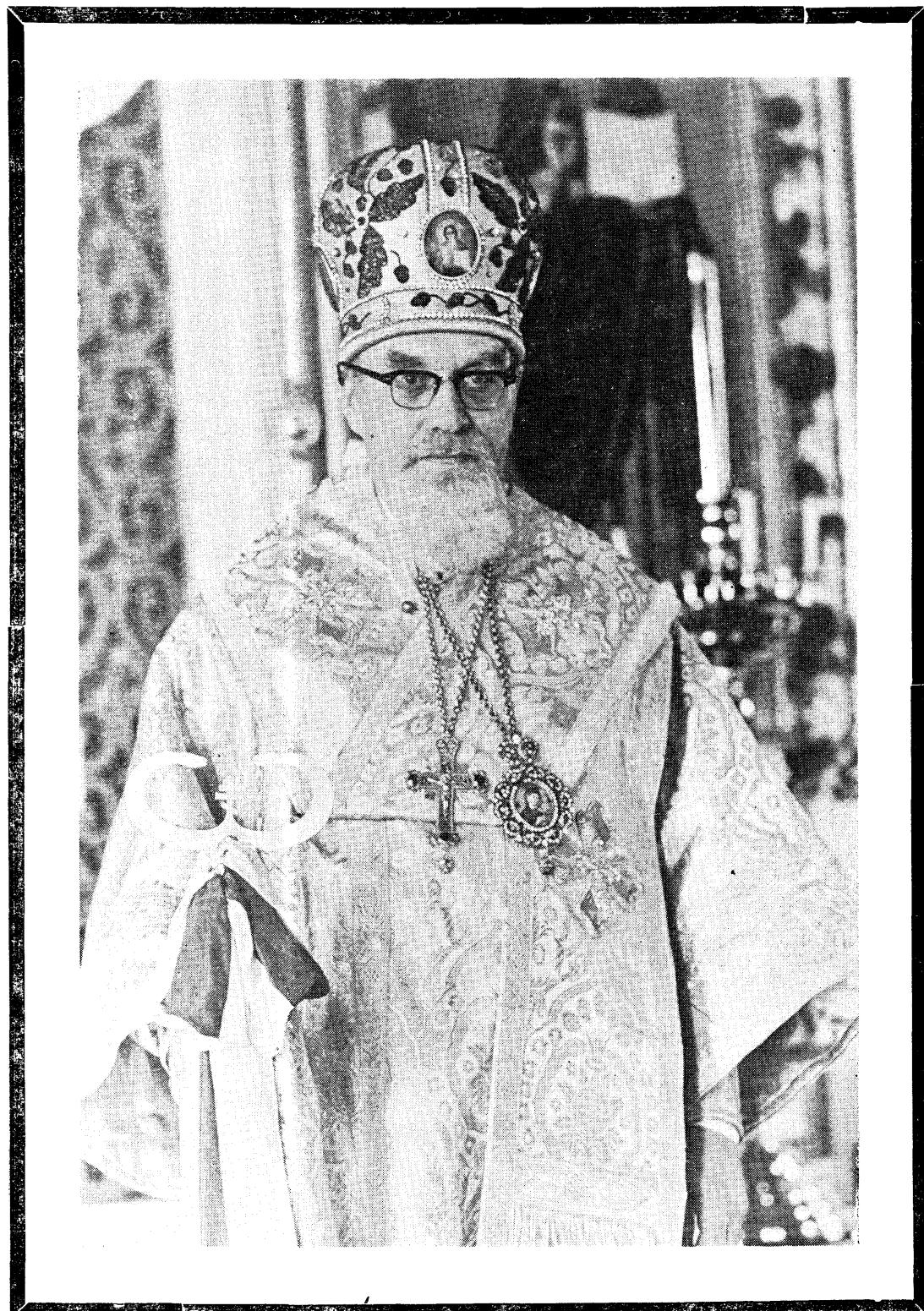

Беларус

ГАЗЕТА БЕЛАРУСА У ВОЛЬНЫМ СЪВЕЦЕ ЦАНА — PRICE 50
BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431, Tel.: AX 1-8038

Год XX. № 159 Нью Ёрк July — Ліпень 1970 New York Vol. XX. № 159

АРХІЯПІСКАП ВАСІЛЬ

У аўтарак 9 чырвеня 1970 г. не-

падзявана адыйшоў на вечны супа-

чынак съв.

паміці Архіяпіскапа Ва-

сіль,

Адміністратар Беларускай Аў-

такефаліі Праваслаўнай Царквы

на ЗША й Канаду.

Вестка аб съмер-

ці ўладыкі Васіля балюча адбілася

на ўсім съведымым беларускім гра-

мадзе на чужыне.

Уладзімер Тамашчык,

пазнейшы

Архіяпіскап

Васіль,

нарадзіўся

15

красавіка

1900 г.

як сын заможных

бацькоў

Данілы

й Марыі,

народжан-

ай

Жанеўскай,

у вёсke

Вялікія

Азяраны

Горадзенскага павету.

У 1913 г. Даніла Тамашчык

пра-

да

свою

гаспадарку

у Вялікіх Азя-

ранах

да

купі

цэнтр

майстру

Дуб-

лины

недалёка

ад

мястэчка

Вялікай

Бераставіца

таксама

у Горадзенскім

павете,

куды

на сталае

жыцьцё

пе-

реахала

і

ся

сям'я

Тамашчыку.

Пачатковую

школу

Уладзімер

Тамашчык

скончыў

у

Вялікіх

Азяранах.

Пасля

гэлага

ён

вучы-

ць

у 1920 г.

Уладзі-

мер

Тамашчык

разам

із

сям'ю

у

Омску

на

Сібіры,

дзе

ён

наведва-

ў

сярднюю

школу,

якую

у

кончыў

у

1920 г.

У 1921

годзе

Уладзімер

Тамашчык

вярнуўся

разам

із

сям'ю

на

бацькаўшчыну

у Дубляны,

але ўже

бяз бацькі,

які перад

самым

зварот-

там у Беларусь

памёр

у Омску.

Із

сваймі

братьямі

Аляксандрам,

Юзікам

да

наймалодшым

Міхаэлем

Уладзіме-

ру

Тамашчыку

давялося

ся

праф.

цаўаць над адбудоваю зруйнаванае

вайною гаспадаркі у Дублянах.

У міжчасе пад уздзеяннем бе-

ларускай пірыядычнай прэсы, якую

даставаў ёй Вільні, ды прамоваў бе-

ларускіх паслоў у польскім сойме

Уладзімер Тамашчык улчыўся ў

працэ беларускага руху ў захапі-

ся ім усёй душой. У 1927 г. польскі

адміністрацыйны ўладык

і арганізацыйны ўладык

BIE LARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World

Published monthly by

BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.,
166 — 34 Gothic Drive, Jamaica, N. Y. 11432.

Subscription \$ 6.00 yearly.

“БЕЛАРУС” — Газета Беларуса ў Вольным Свевене
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амерыканскія Задзіночанне
Выпіска з перасылкаю — 6 дал. на год.

УЛАДЫКА ВАСІЛЬ

(Заканчэнне з 2-ой бачыны)

Уладыка Васіль з Рычардам Ніксонам у 1958 г., калі ён быў
Віц-Прэзыдэнтам ЗША

войстрай апазыцыі да этыкі мадэрнага філязафічнага кірунку рацыйнальнага самазакіллення. У сваіх казаннях ды на бачынах выдаванаага ім часапісу „Голос Царквы“ Уладыка Васіль заклікаў да маральнага самаўсканалення. Часта паклікаўся на маральны закон Эмануэля Канта, на ягоны „катагарычны імпаратыў“ ды выказаваў веру, што этыка маральнага права Канта павінна стацца інтэрнацыянальным заложніком.

Найважлішай, аднак, гісторычнай заслугай сув. пам. Уладыкі Васіля — аднаўленне Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы. Ён добра ведаў, што духове паняволеніе чалавека — найбольш небясьпечная й найбольш дэградуюча чынства, як індывідуальнае адзінкі, гэтак і цэлага народу. Духова паняволеніе чалавека ніколі ня можа

вызваліцца палітычна або эканамічна. Толькі духовы волны чалавек можа быць вольным у кожнім дачыненні. У гэтым дачыненні заслуга Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы ў эпосе свайго незалежнага чынства ў мінуўшчыне быўла цэнтральнай і найбольш дынамічнай сілай у фармаванні беларускай культуры. Адноўленая 19 сінтября 1949 г. БАПЦ пераняла традыцыі Беларускай Нацыянальнай Царквы да часу ейнага занядыду напрыканцы XVI стагоддзя.

Архіепіскап Васіль адыхаў ды на гісторыю перадусім як вялікі беларускі патрыёт, змагар за незалежную Беларускую Праваслаўную Царкву ды змагар за духове вызваленіе ўсяго беларускага народу.

М. Гарошка

СЛОВА НА РАЗЪВІТАНЬНЕ

Съмерць сув. пам. Прэзыдэнта Міколы Абрамчыка — вялікая страта для Беларускага народу як на Бацькаўшчыне, гэтак і на чужыне, бо Нябожчыкі прадстаўляюць сабой чалавека вялікіх маральных вартасцяў і здольнага прададыць. Шляхотнасць ягоная характеристура была ў яго наяўнікі да іншых. На сваім становішчы ён на шукаў собскай славы, гонару ці бағацця, ён імкнуўся як наядліп прыслужыцца свайму народу, сваім суродзікам, што апніліся на эміграцыі. Сыпяшаўся ў лягеры палонных у часе вайны ѹ пасля вайны, і ціра выводзіў адтуль, як біблійныя правадыры, сваіх суродзічай. Для тых, што шукалі ў краіх Заходняе Еўропы працы і апніліся ў вабставінах вызыску, як чужынцы, знаходзіў патрэбныя контакты з уладамі гэных краёў, каб аблегчыць іхнае становішча. А пасля, як наладзіўся жыццёвый аbstавіні суродзічай, раскіданых у цыркоўным вольным съвеце, ён стаўся іхным духовым апякунам, наведаўшы іх асабісту.

Усюды ціха выслушоўваў жалбы на людзім турботы ды даваў асалоду, які падаў, шукаючы агульнага нацыянальнага шляху да адзінства, грамадзкай і рэлігійнай узаемападшынныя талеранцы. Нічога дзіўнага, што вакол ягонае асобы як вядучага прадстаўніка БНР, шчыльней і шчыльней гуртаваліся беларускія патрыёты. Ён стаўся сымбалем грамадзкай і рэлігійнай талеранцы.

Сув. пам. Мікола Абрамчык узанірдыў быў вялікім патрыётом, бо толькі вялікія патрыёты свайго народу здольныя бескарсільна служыць Бацькаўшчыне ды здабыць заслужану пашану. Ён быў чалавекам веруючым і глыбокае рэлігійным. Ён ведаў, што ў натуры чалавека любоў да свайго роднага й цягі да Бога — прыроднае творчая сіла, якая здольная перамагчы са-мія вялікія перашкоды й цяжкасці. Адхіленне гэтага сілы ў грама-

дзеўствіні да ягонаі самазагубы. Ці ж не вялікі ўзор Беларуса ён пакінуў для нас і ўсяго нашага Народу?

І таму съмерць гэтага Чалавека, якім быў сув. пам. Мікола Абрамчык, вялікая страта для народу. Ці толькі? Мы ўсе съмяротныя. Але на вялікім вобразе Нябожчыка мы ўсе павінны перагледзець свой жыццёўкі шлях, зрабіць перад самымі сабой і перад Богам перагляд свайго сумленія. Кажны з нас павінен запытацца самога сябе, ці ён таксама, як сув. пам. Мікола Абрамчык, верна служыць свайму народу і адначасна глыбака верыць у Бога.

А як-ж мы ставімся адзін да аднаго? Ці мы належна шануем кожнага, не зважаючы на палітычныя або рэлігійныя пагляды? А як мы ставімся да дзеўнасці ў ахвярнасці на карысць свайго народу? Сув. пам. Мікола Абрамчык нагатулькі аддама свайму народу, што штодзённыя клопаты матарыяльныя дзеля сваіх сім'і і перашкаджалі яму верна служыць справе ўзвышэнні ѹ пашырэнні беларускай незалежніцкай ідэі ѹ вольных краёў. Захаду. А як мы выконваем нашыя абавязкі ѹ дачыненні да Бога й Царквы?

Дык хай съмерць сув. пам. Міколы Абрамчыка будзе нагодай для нашага нацыянальнага й рэлігійнага адроджэння. Малемася, каб Бог паслаў нам іншых гэткіх-ж як прыкладных правадыроў. Малемася за супакой душы сув. пам. Міколы Абрамчыка, як і здароўе ўшчыльнае ў жыцці ягонаі паважанай жонкі Ніны ѹ сына Альгерда, выказваючы ім нашае шчырае і глыбокое спачуванье ды просачы Бога, каб дай ім сілы перанесці страту мужа й бацькі.

Вечная памяць сув. пам. Міколы Абрамчыку!

Чыкага, 14 чырвя 1970.

а. Уладзімер Тарасевіч

ВАМ ВЕЧНА ЖЫВЫМ ПРАВАДЫРОМ!

„Чаму, о Божа, праведны, ма-
гутны, караеш так няшчасны свой
народ!“, чаму забраў зараз ад нас
найважлішых наших Правадыроў:
палітычнага — Прэзыдэнта Рады
Беларускай Народнай Рэспублікі,
Міколу Абрамчыку, і духовага, ад-
навіцеля Беларускай Аўтакефаль-
най Праваслаўнай Царквы, Архієпі-
скапа Васіля?! — гаварыў на па-
мікавым абзедзе пасля паходовіны
Яго Праасвяціцельства Архіепіскапа
Васіля адзін з прамоўцаў.

Але, чаму?! Чаму паслаў Бог на
крыжовую съмерць свайго ўлюбленага
Сына, які-ж прасіў у Яго: „Ойча, адхілі ад мяне гэтую чару,
але хай будзе Воля Твая, а не
мая.“??

Хрыстос памёр на кръжы за на-
шыя грахі. Ягоная ахвяра была па-
трабная дзеля перамогі над пеклам
і съмерцю. Праз съмерці ў ўаскрас-
шэнні Хрыста ўпалі ворагі лю-
дства. „Пекла, дзе тваё жала,
съмерці, дзе тваё перамога!“

Жыцьці Міколы Абрамчыка ў
Уладыкі Васіля быў крыжовымі
шляхамі на Гальгофу за вызволь-
ную беларускую справу — змаган-
нем за вольнае палітычнае й духо-
ва-рэлігійнае жыцьцё Беларусі.

Скроні іхнія крылавілі ад цярнівых
вінкі славы, якую прыносли ім
ту тулы Прэзыдэнта Рады БНР і Архіепіскапа БАПЦ. Ясныя вочы вы-
грызаў ім пот высілкаў і аплявухі,
ня так чужых, як сваіх блудных
сыноў і Юдаў, што съведама і як-
сьведама зынважаў ўсё сваё ѹшак
на службу ворагаў. На камяністым
шляху на Гальгофу пад цяжарами
крыжоў, пад ударамі штыкоў і за-
турчанымі ілжой стролаў Яны пада-
лі падымаліся з прарочым агнём
у вячох і щілі за візілі Ідэялу 25
Сакавіка. Жыцьці Міколы Абрам-
чыка ў Уладыкі Васіля быў жыцьцё
мучаніка і ахвярай за Іхнія
іхнія ідэі. Дзе няма ахвя-
раў, як можа быць і перамогі!

Ізь съмерці Хрыста на кръжы
хрысьціянства не памерла. Яно по-

лымям разгарэлася да жыцьця па-
ўсім съвеце.

З Вашай фізычнай съмерці, Пра-
вадыры, не памрцуц ідэялы, за якія
Вы памерлі ад шматлікіх ран. Ва-
шыя ахвяры мабілізуюць нашу
энэргію ѹ духовыя сілы, згланяю-
чи сон з вачэй заспаных і вечна бу-
дуць клікі пакалены, вярэдзіц
іхнія сумлены, каб паходаўску не
прадавалі Прауды — свае Баць-
кіўшчыны.

Не, Правадыры, Вы для нас не
памерлі! Вы жывэц разам з Вашай
верай, выказанай у лісьце да
нас у Канаду на пачатку гэтага году
Сув. пам. Архіепіскапам Васі-
лем:

„... Закрасавала ўжо нашая ро-
дная БАПЦаркву! Ня глядзячы на
усе нашыя цяжкасці ды варожыя
напады, стаць Яна ўжо, як непа-
рушная скала! І нікія сілы пя-
ліцельнага ўжо ня памогуц Яе!“

Ня перамогуц, бо з намі Бог,
ды Вашыя шчырыя, гарачыя сама-
ахвярныя сэрцы ў Вашы ясны ро-
зум, поўны любоў да Бога, ды на-
шыя Сув. пам. БАПЦ ў нашага шмат-
пакутнага Вялікага Беларускага
Народу.

І я вельмі цешуся, што з Ласкі
Божай мы памалу ѹдзём наперад,
умозніаем, разбудоўаем гэты напг-
онар і нашу славу: Сув. БАПЦ
Царкву. Чаму цешуся? Папераша-
тому, што бачу тут Любоў Божую
да нас, а падругое тому, што з гэ-
тага бачу далейшую вялікую Ласку
Божую да нас: аднаўленне нашае
Незалежнае, Сувэрэннае Белару-
скія Дзяржавы! Бо-ж без Царквы,
як духове асновы, нікакая дзяржа-
ва, ані паўтаць, ані даўжэй існа-
ваць, як можа. Вось-же, Гасподзь
БАПЦ Міләсэрты, праз нашу Сув. пам.
Царкву вядзе нас у нашу Зямлю
Абісанью — Вольную Беларусь!

Усе Сілы Добрыя, памагайце нам
ісціцы Вашымі шляхамі, ПРАВАДЫ-
РЫ!

Раіса Жук-Грышкевіч

ДЭТРОЙТ УШАНАВАУ ПАМЯЦЬ
ПРЕЗЫДЕНТА БНР

У недзелю 7-га чырвяня у лет-
нішчы сп-тва Сажычай над возерам
Гірон адбылася Божая Служба на
паміхіда па Прэзыдэнту БНР сув.
пам. М. Абрамчыку, на якую пры-
былі амаль усе Беларусы Дэтройту
і ваколіцаў, а таксама й Беларусы
з Лёндану з Канады.

Вестка аб съмерці Прэзыдэнта
прышла ў Дэтройт даволі спольне-
на, а таму ѹ засталася нас, сказаў-бы,
не падрыхтаванымі да паміхіда.

Пасля паміхіда, адбылася афі-
цыяльная частка, на якую злажы-
лася промова д-ра В. Жук-Грышке-
віча — Першага Заступніка Прэ-
зыдэнта, а таксама інфармацыя
д-ра Раіса Жук-Грышкевіч, якая
была на паховінах Прэзыдэнта Аб-
рамчыка ў Парыжы.

У. Б.

ПАРАД НА „МЭМОРІЯЛ ДЭЙ“
У НЮ БРАНСВІКУ

Звычаем папярэдніх год мясо-
цы Адзел ЗВВ прыняў удзел і сё-
лета ў парадзе, арганізаваным Ве-
транамі Замежных Войнаў, дзеля
ушанавання памяці палеглых.

Сёлета беларуская калёна была
крыху большая лікам і ў дадатку
пры фармаванні параду атрымала
месца амаль што ў „галаве“ агуль-
нае калёны.

Шматлікія глядачы даволі цёпла
віталі беларускія съязгі, якія ўжо
вітали ў Нью Брансвіку.

Пасля параду ўсё ўдзельнікі са-
браліся ў Царкоўна - Грамадзкім
Цэнтры на „жайнерскі падвячорак“.

Палову даходу з гэтага падвячорку

у суме \$20.00 пастаўлену перака-
зана на газ. „Беларус“.

БНР ПАМІЖ ВАРОЖЫМІ РАСЕЯІ РЯМЕЧЧЫНАЙ

3. ДЭХВАЛЬСЫФІКАВАНЯ ГІСТОРЫЯ БНР —
КРЫІНІЦА МАРАЛЬНАЕ СІЛЫ

У сваёй грамадзкай і палітычнай
дзеўнасці, праўдападобна, ці адзін
з нас і цізі ставіць себе пытаныне:
які сэнс усяго гэтага ходанія,
на якое трэба гэтулькі часу, сі

ЛАРЫСА ГЕНІЮШІ

НА 60-ВІЙ УГОДКІ АД НАРАДЖЭННЯ ПАЭТКІ

Лариса Геніюш

І сваёй біографіяй, і некаторымі асаблівасцямі свае творчасці Ларыса Геніюш займае ў сучаснай беларускай пазірі месца апрычонае. Яна нарадзілася 27 ліпеня 1910 году ў сялянскай сям'і ў Заходній Беларусі ў вёсцы Гудзевічы Ваўкаўскага павету. Але ад 1937 году яна знаходзілася на эміграцыі ў Празе Чэскай. Там у 1942 годзе выдала яна свой першы зборнік вершаў „Ад родных ніў”, што засветчыў аб ейных няштодзённых пазытычных здольнасцях і самабытным таланце.

Пасля вайны, напрыканцы 1947 ці напачатку 48-га году была яна ў Празе савецкім ўладамі арыштаваная і выслана ў вадзін з канцэнтрацыйных лягероў у Сібіры. У другой палавіне 50-ых гадоў была яна рэгабітаваная, вярнулася на бацькаўшчыну і аднавіла, хоць не адразу, сваю пазытычную дзеянасць. У 4-хм нумары „Польмія” за 1963 год, упрыгнілу паслья звароту з высылкі, няма ўжо ранейшай туті па бацькаўшчыне, з якой пазітка духовай фізычна цяпер задзіночылася. Але той-жэ элегійны сумны настрой, якім вызначаліся ейныя вершаў ранейшым, застаўся ў цяпер, будучы падмацаваным водгукам ейных нядаўных жыцьцёвых выпрабаванняў.

Апрача тэматычных матываў,

згаданых Юльянам Пшырковам, траба яшчэ ўспомніць пра выкартыстуюванне Ларыса Геніюш тэмамі нацыянальнае мінуўшчыны Беларусі, што выступілі ў гэтых ейных вершах, як „Дзяды”, „Князь Усяслаў Чарадзей”, „Скарнына”. Яшчэ часцьць за гісторычныя тэмамі пазітка творчы выкартыстувае матывы народнае творчасці, дасягаючы ў гэтай галіне высокага майстроўства,

як, прыкладам, у вершах „Дзед”, „Дзяўчыня думкі” і асабліва ў віцельнай пазіцыі „Куфар”.

Паэма „Куфар”, аўтабіографічны верш пра родную вёску пазіткі „Гудзевічы”, а таксама верш „Зубры”, усе парагабілітацыінага пэрыяду — маюць глубокую нацыянальную вымову. У гэтым апошнім вершы долю беларускага народу прыраўноўвае пазітка да долі зуброў у Белавескай пушчы:

Усе прыходзілі, ёсць іх нішчылі —
ад чужынца дабра не пачуць —
а яны грамадой недалічанай
стралінніца і зноў жывуць.

Адна пушча-зямля нам маткаю.
Мора жытнія без граніц.
мы аднёю жывём чалядкою.
з адных сілу бяром крыніц.

Усе гляджу на сям'ю зубрынью.
З вадапою ў гушчар брыдуць.
І здаецца цяжкай хвіліна.
будзем жыць, бо яны жывуць.

Але найзырчай і найглыбей выявіўся глыбокі патрыятызм Ларысы Геніюш у ейнай мобасці да роднае мовы, і гэта як у вершах да ейнага аршту, гэтак і асабліва ў вершах парагабілітацыіных. Як прыклад ейнае любасці да роднае мовы можа быць ейны верш 66-га году „Мая мова”:

У добры час, на улоньні вясковым,
дзе вадзіца кропінніца бе,
навучыўся я матчынай мовы
і задуманых песьняў яе.

Многа ёсьць недасягнутых скарба,
якіх болей прываблівых мар.
Я не ні за што не аддаў-бы,
бо яна найвялікши мой скарб!

Яна гойдае съплем кальскому,
літасцівіа щабече ў бядзе,
на ёй песьні складаюць вятрыскі
у неспакойны разбуджаны дзень.

Мая мова я знае зъмярканнію
ад маленства да старасці лет,
буду песьціць яе, як каханье,
разглядзяць, як чароўны букет.

Можа мовы чужой навучуся,
каб суседзяў гасцінна вітаць,
але толькі на ёй, беларускай,
буду людзям аб долі пляць.

Мая мова, як шчасце на віснах,
хваліваныя гарачы прыбой,
можа быць, на чужой засміяся,
уёс-ж заплачу з тугі на сваёй.

Гэтую свою думку дапоўніла пазітка вераю ў несьмяротнасць свае роднае мовы ў вершы, напісанымі год раней — у 65-ым годзе:

Новы час непатрабнае кропінніца.
Наша-ж мова, як вечнасці ніць,
з праславянскіх кропініц і зувышаша
красаваць будзе з намі жыць.

Ларыса Геніюш апошнімі гадамі піша ёні шмат. Але ё на аснове ўжо

гэтай сялянскай чуйнасці радавацца на надыху вясны. Перазімаваў чалавек, дачакаўся вясны, дачакаўся яе і скіціна ў хляве, — то лічы, што пераваліць цераз гару — спускацца ўніз лягчай: як казана, ногі на пойдуць, дык бокам пакончіся... Жыць будзеш!...

Змалку ўедала Аньотка бядоту ў галоту... Бацька яе на вайне загінуў, на той яшчэ, першай. Маці рана памерла. Ад сухотаў. Пайшла Аньотка ў прыслугі. Нясоладка было малому дзяячані. Тоє зрабі, Аньотка, гэтае зрабі, зьбегай туды, Аньотка, хадзі сюды. Аньотка... З таго і пайшло: Аньотка, ды ўёс. І зьевікала от Аньоткай... А і прозівішча-ж у яе прыгожае, ды і имя, якія забегалі па сініне, і Аньотка ўсікінула галаву, расплюмчыла вочы... Цыбу, дурная баба, чорт ведае, што здаца!... Няма-ж ужо тэй стопкі, скора от вернешся ў сваё Залужжа, дадому, увойдзеш зі сваёю хату — можна сказаць, яшчэ новую хату...

Аньотцы ўяўляліся старэнкай стопкі з адным маленькім акенцам і галтам памроілася, біццам яна ўёс яшчэ жыгце ў тэй хібарцы. Мурашкі забегалі па сініне, і Аньотка ўсікінула галаву, расплюмчыла вочы... Цыбу, дурная баба, чорт ведае, што здаца!... Няма-ж ужо тэй стопкі, скора от вернешся ў сваё Залужжа, дадому, увойдзеш зі сваёю хату — можна сказаць, яшчэ новую хату...

Аньотка смачна пазіхнула, шырокая развязшы щічарбаты рот, глянула за акно — і зажмурылася ад яйкай сунежнай белі: з-за хмар не дзе выглянула сонца. Угу, грэе, вясна падступае... Зарадавалася Аньотка. Нібы паспявітлелі ўе марышкі неяўлічкі твар. Змалку, з матынімі малаком, набрала яна

У АМЭРЫКАНСКІМ ЖЫДОУСКІМ КАМІТЭЦЕ

Адна з найпаважнейшых жыдоўскіх арганізацый у Амэрыцы, Амерыканскі Жыдоўскі Камітэт у Нью-Ёрку запрасіў быў рэдактароў этническіх прэсы национальных народоў 30 чырвені на пэўную канферэнцыю, прысьвечаную пытанню савецкай пэнтрапцыі на Сярэднім Усходзе ѹ сярод народоў Мэжземноморскага пастора.

Пасля сібрэускага кактэйлю ў суполічнага пачастунку ведамы саветалі і сібрэускі Рэдакцыя газеты „Нью-Ёрк Таймс” Гары Шварц зрабіў якімі даклады на тому канферэнцыі, пасля чаго прысутныя давалі яму запытаны ў выказалі на тэму савецкіх імпрыялістычных загрозы ў сівеце. Прадстаўнікі этническіх прэсы спраўдзілі кіртыкаўалі „Нью-Ёрк Таймс” за тое, што ў сваіх наўзвіленыні савецкіх пра-

блемаў не даволі ўдзяляе ўвагі пытанню нацыянальнага супраціву паняволеных у Савецкім Саюзе народоў.

У канферэнцыі прынялі ўдзел калі 30 рэдактароў этническіх прэсы, сярод іх і рэдактар нашае газеты д-р С. Станкевіч. Факт наладжання гэтага канферэнцыі Амерыканскім Жыдоўскім Камітэтам можна для нас Беларусу перш-наперш з увагі на тое, што нашае бацькаўшчына на працягу даўгое гісторыі была бацькаўшчынай і вялікай часці жыдоўскага народу. Пажадана, каб беларускія палітычныя колы парушілі ўвайсціці ў сталы кантакт з жыдоўскімі грамадзтвамі.

ПЕРШЫ СУСЬВЕТНЫ КАНГРЭС СЛАВАКАЎ

У Нью-Ёрку 19-21 чырвені ў гатоўлі „Амэрыкэн” адбыўся першы Сусьветны Кангрэс Славакаў у вольным сівеце, у якім прынялі ўдзел калікі сістяй прадстаўнікі славацкіх арганізацый із ЗША. Канады, Бразыліі, Аргентыны, Чылі, Задохніе Нямеччыны, Швэції, Швейцарыі, Ангельшчыны, Італіі, Аўстраліі й Новае Зэляндыі. У Кангрэс прынялі ўдзел й многія славацкія духоўнікі, сярод іх і трох біскупы: Павал Гніліца з Рыму, А. Грутка з Чылага й Міхал Руслак з Таронта.

Кангрэс займаўся палітычнымі і арганізацыйнымі пытаннямі Славакаў у вольным сівеце. У прыняті Кангрэс разaloціў выказаныя канечнасць стварэння цалкам незалежнай славацкай дзяржавы. Кангрэс паклікаў да жыцця славацкую арганізацыю, за прэзыдента якіх выбрали Сыдлан Роман, славацкі фінансіст з Таронта, а за генэральную сакратара Іван Стэванс з Таронта. Кажны славацкі кіраўнік у вольным сівеце мае ў краініцтве гэтага арганізацыі па адным прадстаўніку, як заступніку прэзыдэнта.

Кангрэс закончылася ў наядзелю 21 чырвені ўрачыстым бан-

кеам, на якім, апачча славацкіх, галоўнымі прамоўцамі быў сэнтар ЗША ад штагу Таксас Джон Д. Таўэр, які напачатку сваёй прамоўцы прычытуў пытаньніе Кангрэсу ад Прэзыдэнта ЗША Рычарда Ніксана. На банкете было прысутных калікі кангрэсменаў ЗША абедзівых партыяў. Афіцыйным прадстаўніком ад Беларусу быў запрошаны на банкет і прыняў у ім чырвенні рэдактар нашае газеты д-р С. Станкевіч. Прэзідэнта ўрачыстай на бэнкете пакінулі прыгожыя славацкія народныя песьні ў выкананні ведамага славацкага хору ў Таронта Раманава.

ПАВЕДАМЛЕНИЕ

Пад канец мінулага году ападліяя служкі ворагаў Беларускага Народу намагліся выкарыстаць на школу беларускай справы мае калішнія выступленіе з Рады БНР. У сувязі з гэтым фактам маю прыемнасць паведаміць нашу грамадзкасць, што пастановай з дні 20. VI. 1970 Прэзыдэнтом Рады ўзнавіў мяне ў працах дзейнага сябры Рады Беларускай Народнай Рэспублікі.

П. Манькоўскі

Д-р Валентын Гарошка (*juris doctor*) 9 чырвені сёлета на Нью-Ёркім Універсітэце атрымаў дзізне наўкувовія ступені з галіны адвакацкага права: ступень мастера падаткаў і ступень мастера карпарацыйнага права. Д-р В. Гарошка агульнай вышэйшай асветы атрымаў на Калюмбійскім Універсітэце.

Чытайце, вышівайце, начырайце часопісі Беларусу ў Вольным Сівеце „БЕЛАРУС”

Ст. Станкевіч

Зыдзівіла Аньотка ўсіх у Залужжы... Няхай сабе дзівіліся. Аньотка радасна было...

Шанавала яна свайго Адама. Геніюш яе панялі. Весь толькі дўгага Бог дзяліцей не даваў ім. Урэшті даў дзялічынку ды неўзабаве ў забраў. Гэта было ў той год, як Саветы прыўшлі, паноў прагналі... Ну Бог і літасцівіе: даў потым ім сына. Гэта ўжо ў той год, калі вайна вялікая пачалася... Якраз перад са-май вайной і хату яны з Адамам агорадлі, аддзяліліся, сталі жыць са-мі сабе...

Гудзе аўтобус, шаргаяць колы па вуліцах. Гжыкаюць і гжыкаюць сустэречныя машыны. А то агбаняючыя маленкі, розных колераў, легкавушкі: шынгіне паў бок і як бачыць зынкі недзе далёка наперадзе... Ох, і напладзілі-ж гэтых машын людзям на згубу! Вунь і ў іхнім калгасе колькі аўтамабіль, трактараў і ўсякай трасці. Трупіць людзі і сябе і ўсе жывое.

Гэта-ж вунь у Антона, суседа, усе чырвоныя пазіліятаў паслья таго, як непадалёк трактарысты павеци згубілі трынадцатыя. Гэта-ж вунь у Антоніхі, таакая-ж. Не спагатаюць, што яна ўдава. Удава... Аньотка паківала ўсіх у сядзібіні задымлі. загараҳцелі тымі трактарамі... Ханя д'ябал зь ім, з Антонам. Ня любіць Аньотку Антона. Сусед а каб калі памог што, чын не. Г Антоніхі таакая-ж. Не спагатаюць, што яна ўдава.

Удава... Аньотка паківала ўсіх трактарамі думкам... Можа праз гэтыя хаты паспявітлелі ўсе. Аньотка атрымала хату, якія падалек трактарысты павеци згубілі. Удава... Аньотка сама сабе ўсіх халася. — Не амбінуй ўсе суджаны, замуж узяў. І добры хлопец, ціхі, спакойны. З гаспадарлівай сям'і.

АРКАДЗЬ МАРЦІНОВІЧ

ЧУЖОЕ СЕЛІШЧА

Аркадзь Марціновіч — нарадзіўся 10 сакавіка 1920 году ў

ПІСЬМЕННАСЦЬ ДАРЭВАЛЮЦЫИНАЕ БЕЛАРУСІ І НАЦЫЯНАЛЬНА СЪВЕДАМАСЦЬ

„Я — Беларус, я ганаруся, што маю гэтаке імя”. У гэтых словах вершу Ніла Гілевіча для беларускага моладзі, надрукаванага ў сёлетні студзенскім нумары „Бярозка”, рэльефна адлюстроўваецца працэстанаўленыя нацыянальнае съведамасці ў нашым народзе, працэ, што адбываецца базульніна ды, не зважаючы на русыфікацыйныя перашкоды, выяўляеца ў штораз новых формах. Сэнс Гілевічавых словаў выказала пасвойму красамоўна ѹ пісьменьніца Вера Палтаран. У студзенскім нумары „Маладасць”, у сваім артыкуле-рэцензіі пад заг. „Гартачу ѿстакі БелСЭ” (Беларуское Савецкае Энцыклапедіі), пісьменьніца падзялілася ўражаннем ад таго, што яна даведалася зь першага тому БелСЭ пра багацце беларускага нацыянальнае мінуўшчыны: „Як сабе хочаце, — піша Вера Палтаран, — а прачытаўшы такое, выкрыху інашы падумаеце і пра колішніяе Палессе, і пра ту суцэльную „цемру ѹ забітасць” нашага народу ѹ мінульым, пра якую яшчэ ѿ сяньня можна прачытаць на старажынках некаторых кніг і артыкулаў”.

Пра „цемру ѹ забітасць” дарэвлюцыйнае Беларусі запраўды нагарвона ды ўгарвона гэтулькі, што ѹ дасюль гэтыя нагарвоні адна з галоўных прычынай тае абыка-васці ѹ непашаны да свае мінуўшчыны, частыя нараканыні на што чуваць цяпер у беларускім савецкім друку. Ды яно ѹ зразумела: каго-ж будзе вабіць да сябе гісторыя „цемры ѹ забітасці”?

Характарыстыка Беларусі як „найбольш адсталася часткі дарэвлюцыйнае Расіі” гэтак глыбака за-села ѹ съведамасці людзей, што яна ня толькі аўтаматично пераходзіць з адной газеты ѹ другую, але ѹ укараніўшыся ѹ акадэмічных выданіях ды ѹ манаграфічных до-следах. Гэтак, стандартным і пас-ходным сталася цверджанье пра пісьменнасць жыхарства дарэвлюцыйнае Беларусі, ледзь ні най-вышэйную ѹ царскай імпрыї. Па-тараюць гэтае цверджанье, на-суперак гісторычным фактам, прыкладам, аўтарытэтныя даследнікі Іван Ільющын і Сыцяпан Умрэйка

у сваёй манаграфії „Народная асьвета ѹ Беларускай ССР”, выдадзенай у 1957 годзе ды перавыдадзенай у 1961 годзе. „У канцы XIX стагодзізня, — пішуць яны, — Беларусь была адным з адсталых раёнаў Расіі ѹ галіне культуры ѹ асьветы. Пісьменнасць спрад беларускага насельніцтва дасягала толькі 13%”. Паводле Ільющына ѹ Умрэйкі, у XX стагодзізі, напярэдадні ўстанаўленыя савецкага ўлады на тэрыторыі Беларусі было каля 80% пісьменнага насельніцтва”. Цыверджанье гэтае акалёмік Сыцяпан Умрэйка пайтэркі ѹ ў вадным з леташніх лютаўскіх нумароў „Наставніка газеты”. Рэцензунчы ѹ ёй манаграфію Р. Кісялёва „Школа Савецкае Беларусі”, ён ізноў пісаў, што „да рэвалюцыі пісьменнага насельніцтва ѹ Беларусі было ня больш як 20 працэнтаў”.

Культываныя міту пра куль-турную адсталасць дарэвлюцыйнае Беларусі, пра вышоўшую, чымся ѹ суседзія, напісменнасць, ані спрыяле ўзгадаванью ѹ нашым народзе паучыцца нацыянальнае го-насці, ані адпавядзе аб'ектыўнымі гісторычнымі фактамі.

Адным з першых, хто ѹзяў увагу на гэтае паклёніцкае выкір-ляніні факту беларуское гісторыкі, быў этнограф і гісторык Даўнар-Запольскі. У цэлым шэрагу сваіх пра-канца XIX — пачатку XX стагодзізня Даўнар-Запольскі, як ка-жа праф. Васіль Бандарчык у сваёй кнізе 1964 году „Гісторыя беларус-кай этнографіі”, „расчуча выпустіў супраць паклёніць на годнасць Беларусі”.

Выкаваліся ѹ гэтым духу ѹ ін-шыя беларускія гісторыкі, але да-кладным вывучэннем фактаў мала-ко здаймаўся. Канкрэтны ѹ дэтал-ны паказ разбежнасці паміж па-клёніцкім штампам пра г. зв. „бя-скульптуре” дарэвлюцыйнае Беларусі ѹ гісторычнай супрадавансці зрабіў па-раўнальнай нядаўна савецкі гісторык Мікола Ўлашчык. У пер-шым нумары часопісу „Істория СССР” за 1968 год Улашчык на-друкаваў свой артыкул пад заг. „Пісьменнасць у дарэвлюційнай Беларусі”. На пачатку свайго артыкулу аўтар, між іншага, адзна-чае што некаторыя людзі, „як пра-віла, уважаюць за справу гонару” назваць самы нізкі працэнт” пісь-меннасці ѹ дарэвлюцыйнага Беларусі. „Экскурсавод Менскага экс-курсбюро, — дзе прыклад М. Ула-шчык, — увесені 1962 году, зна-ёмчы ўздељнікаў аграрнага сым-позіму з гісторыяй Менску, па-ведаміў, што да рэвалюцыі ѹ Менску было 5% пісьменных, г. зи-зменіць рэальны паказальнік прыблізна ѹ 15 разоў”.

Каб разбрарацца дакладна ѹ скла-данным пытаныні стану пісьменнас-

ці. А такое-ж было ѹ вайну, што не рагішца чалавек, куды яму кі-нуцца... Не пасьпелі, значыць, змабілізаць іх у армію напачатку, як Немцы наляцелі хутка. Асталіся дома. Не адны янкі-ж. Дык как ў паліцію агітуюць, каго ѹ партызаны. Антон з Адамам згаварыліся нікуды не падавацца, ад усіх ха-ваца. Ну, Анютын вядома, які там быў хаўрӯс: Антон ўсё... Сам по-тому да партызану прыляпіўся, ні-чога не сказаўшы Адаму. А бедны Адам ня ўціміў, што рабіць ін-чай, усю вайну адзін, як схімнік, туляўся ѹ хмызнякох у балоце — жыць-жа хайде — так ужо выпа-кутаваў, ды і яна, Анюта, пра-зяло папакалацілася, паплакала. А ѿ-ж яшчэ на руках быў ма-ленкі сын, Петрык. Пяцручок...

Як прыйшло наша войска, варну-ліся дадому і Адам і Антон. Антон так і асёў дома, не чапалі яго. А Адама ѹ армію ўзялі, на фронг па-гналі... Дзесяць ѹ Прусы ўсход-ний, каб яна ніколі ня ўсходзіла болей, злажыў сваю галаву Адам...

Недзе ѹ куфры схавана паперка, але даўно ўжо не дастае яе Анютка — душа ачарсцьвела, зыміралася. Ды і што ўбачыла на тэй паперцы? Жоўтая пляміна ад сваіх сёлэз? Вы-цвілаў літары, якіх яна, такая грамацейка, і не разъబэрэ ѿжо? Ды можа быць, і не для сябе хавае туло паперку Анютка — для сына, для Петрыка; няўжо-ж не зажадаеца яму глянцу на бацькава імя ці ўспомніць дзень, калі ён загінуў... Угу, для сына беражэ яна туло гор-кую паперку... А сын...

То ѹ Сібір спачатку зъехаў, а ця-пер вуну у Салігорску асёў. Ат, якая там аселялася: бяз кутка свай-го, адзін ложак у інтэрнаце. Ну, Салігорск бліжэй, чым тая Сібір, але ѿ адно далёка — лічы, вёр-стай трэста будзе. Анютка і пры-яджала да Петрыка. Якраз кабан-чыка зажалала, каубасак нарабіла і завезла Петрыку. Наважыла ўтварыць яго вярнуцца дадому. Чаго таго бадзяцца недзе, шукаць ней-караць. А яны: а дзе сын твой, чаму з калгасу ѿчёк? Няхай і памагае... Яно і па-хінаму памеркаваць, дык нібы і справядліва: зъехаў-жя Петрык... Ну, ды мінулася тое ліха. Цяпер-ж я хата добра — памаглі ѿ-ж-людзі, ды і ѿ калгасе па-ин-шаму стала. Уга, цяпер ня тое, што было!

Зямелька і корміць і адзіне лю-дзей. Што-ж яна кепскас каму зрабіла, што ад яе ўцякаюць — ѿс ѿ горад ды ѿ горад?... Ня можа зра-зумець гэтага Анютка. Чаго Петрык палез пад замлю, у нейкім там шахты? Хіба там, пад замлёю, яму добра? Чым ён там дыхае? Што ён там бачыць ѹ цемрыва? Прасця-чок, а ня Петрык. Вунь Антонай Казін пабыў год на нейкіх там курсах-штурсах і цяпер анігадкі жы-цьцё займеў: садоўнікам пахаджаете гільбінак, то на сонейку, то ѿ ўцінку, ні таго затхланья падзя-мельнага, ні цемрыва ня ведае.

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіры, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіры, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...

А яшчэ-ж бяз прыгледу аднаму жыць — таксама ня соладка, ды і небясцільна. Гэта-ж як вярнуўся ён з той Сібіри, то пажыў дома з тыдзінай. І вось пайшоў адночы ѹ містичкі. Дзены канчанца, а Петрыка няма...

Дык-ж я і здаровы, як бугай. Куды там Петрыку раўніца...</p

